

GÜLTEPE ŞEHİT CİHAN ERAT
MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

TARİH DERGİSİ NİSAN 2025

TARİHSEL

İMPARATORLUĞUN EN UZUN YÜZYILI

SULTAN II. MAHMUT

SULTAN ABDÜLMECİD

SULTAN ABDÜLAZİZ

SULTAN II. ABDÜLHAMİD

İÇİNDEKİLER

3

EDİTÖRDEN

4

OSMANLI DEVLETİ'NİN
17. YÜZYILDAN 19. YÜZYILA KADAR OLAN MÜCADELESİ

8

SULTAN II. MAHMUT

Osmanlı'nın Yenilikçi Padişahı

12

SULTAN ABDÜLMECİD

Reformlar, Savaşlar ve Diplomasi

16

SULTAN ABDÜLAZİZ

Saltanattan Trajediye

20

SULTAN II. ABDÜLHAMİD

Arafta Bir Hükümdar

EDİTÖRDEN

OĞUZHAN BATTAL

Osmanlı İmparatorluğu'nun 19. yüzyılı, sancılı dönüşümlerin ve modernleşme çabalarının yaşandığı bir dönemdir. Sultan II. Mahmut, Yeniçeri Ocağı'nı kaldırarak merkeziyetçi reformlar başlatmış ve bürokrasiyi yeniden düzenlemiştir. Sultan Abdülmecid ise Tanzimat ve Islahat Fermanları ile hukuk ve yönetimde önemli değişimler getirmiş, ancak ekonomik bağımlılığı artırmıştır.

Sultan Abdülaziz döneminde askeri ve teknik modernleşme hız kazanmış, ancak aşırı harcamalar mali krize yol açmıştır. Sultan II. Abdülhamid, kısa süren meşrutiyetin ardından merkezi otoriteyi güçlendirdi ve eğitim reformlarına odaklanmıştır.

Bu uzun yüzyıl, Osmanlı'nın modernleşme çabaları ile çözülme sürecinin iç içe geçtiği bir dönem olarak tarihteki yerini almıştır

Nisan sayımızda imparatorluğun en uzun yüzyılı olarak adlandırılan "19.Yüzyıl" da Osmanlı İmparatorluğu'nun başında olan padişahların dönemlerinde yaşanan siyasi olayları kısaca özetlemeye çalıştık. Herkese iyi okumalar dilerim.

OSMANLI DEVLETİ'NİN 17. YÜZYILDAN 19. YÜZYILA KADAR OLAN MÜCADELESİ

Osmanlı Devleti, 16. Yüzyıl sonlarına doğru askeri, siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda eski gücünü kaybetme başlamıştır. Devlet iç ve dış olaylara bağlı olarak değişime gitmeyi planlamıştır. Bu doğrultuda 17. Yüzyıla gelindiğinde padişahlar ve devlet adamları ıslahat fikirleri ortaya atmış, ancak bu fikirler sadece kendi dönemlerini kapsayacak şekilde uygulanmıştır. Bir yandan Kanun-i Kadim prensibi çerçevesinde yeni adımlar atılırken bir yandan da Osmanlı Devleti açısından dönüm noktası olacak

meseleler vuku bulmuştur. 17. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşen II. Viyana Kuşatması bunlardan biridir. Bu kuşatma sonucunda Kutulmuş Karlofça Antlaşması ve 1700 yılında Rusya ile imzalanan İstanbul Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nin Avrupadaki ilerleyişine son verilmiş ve Avrupalılar Osmanlıya karşı saldırı moduna geçmiştir. Dışarıda bu durumlar yaşanırken 1703'te II. Mustafa tahttan indirilerek yerine III. Ahmet tahta cülus etmiştir. III. Ahmet'in tahta cülusundan 15 yıl sonra 1718 yılında imzalanan Pa-

sarofça Antlaşması ile tarihte "Lale Devri" olarak geçen döneme girilmiştir. Lale Devri'nde bilim, sanat, diplomasi ve eğitim alanında yaşanan gelişmelerin yanında özellikle başkent İstanbul'da yaygın bir eğlence hayatı görülmektedir. Bu dönemde Avrupa'yı daha yakından tanımak için Viyana, Paris, Moskova gibi başkentlere ilk defa elçiler gönderilmiştir. Avrupa'ya giden elçilerin gözlemleri Osmanlı Devleti'nde yapılan ıslahat hareketlerinde etkili olmuştur. I. Mahmut döneminde Lale Devri'nin aksine askeri ıslahatlara daha fazla önem

verilmiştir. Humbaracı Ahmet Paşa'nın desteğiyle topçu ve humbaracı ocakları ıslah edilmiştir. Islah edilen bu ocaklar 1736-1739 yılları arasında yapılan Osmanlı -Rus ve Avusturya savaşlarında başarı getirmiştir. Bu dönemde Osmanlı Devleti hiç toprak kaybetmemiş, aksine Belgrad ve Sırbistan'ı geri almayı başarmıştır. Sultan I. Mahmut, 1754'te Cuma selamlığında geri dönerken at üzerinde vefat etmiştir ve yerine 1757 yılında III. Mustafa geçmiştir. III. Mustafa yenilik yanlısı bir padişahı ve sadrazam Koca Ragıp Paşa ile birlikte ıslah çalışmaları gerçekleştirmiştir. Avrupadaki askeri gelişmeleri takibe alarak ordusunu güçlendirmiştir. III. Mustafa, askeri ıslahatların ya 1774 yılında I. Abdülhamid tahta çıkmıştır. Osmanlı Devleti 1768'de başlayan Rus savaşları nedeniyle kötü bir durumdadır. Devletin bu kötü durumunu düzeltmek için I. Abdülhamid tahta çıktığı ilk yıllarda devletin yeni reformlara gerek duyduğunu belirtmiştir. Bu doğrultta önce Ruslarla sürmekte olan savaşı sonlandırmak istemiştir. nında kültürel ve mali alan-

Küçük Kaynarca Antlaşması'yla Türk heyet başkanı Ahmed Resmi Efendi'nin şahsında Osmanlı İmparatorluğu'nun kolunun kesildiği alegorisini yapan bir gravür

larda ıslahalar yapmıştır. Kendisi de astronomi ilmine büyük önem vermiştir. Avrupadan getirttiği tıp, matematik ve astronomi içerikli kitaplar Türkçeye çevrilmiştir. Ancak 1768-1774 yılları arasında gerçekleşen Osmanlı-Rus savaşı nedeniyle yapılan ıslahatlar istenilen şekilde uygulanamamıştır. Savaş sonunda Osmanlı Devleti barış görüşmelerine başlamak zorunda kalmıştır. III. Mustafa bu görüşmelerin ağır şartlarından büyük üzüntü duymuş ve rahatsızlanarak 1774'e vefat etmiştir. III. Mustafa'nın vefatı üzerine 21 Ocak 1774 yılında I. Abdülhamid tahta çıkmıştır.

Osmanlı Devleti 1768'de başlayan Rus savaşları nedeniyle kötü bir durumdadır. Devle-

tin bu kötü durumunu düzeltmek için I. Abdülhamid tahta çıktığı ilk yıllarda devletin yeni reformlara gerek duyduğunu belirtmiştir. Bu doğrultta önce Ruslarla sürmekte olan savaşı sonlandırmak istemiştir. III. Mustafa'nın saltanatı sıra-

Sultan I. Mahmut

Sultan I. Abdülhamid

sında devam eden barış görüşmeleri tamamlanmış ve 21 Temmuz 1774 yılında Küçük Kaynarca Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşma ile Kırım'a bağımsızlık verilmiştir. Bu antlaşma Osmanlı Devleti'nin 18.yüzyılda imzaladığı en ağır antlaşma olarak tarihe geçmiştir. Rusya Küçük Kaynarca Antlaşması maddelerine uymayarak bağımsız olan Kırım'ı topraklarına katmak istemiştir. Bu durum Osmanlı'nın Rusya olan ilişkisini yeniden gözden geçirmesine yol açmıştır. İki tarafın anlaşmazlıkları sonucunda 1787 yılında Rusya Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiştir. Savaşın ilk yıllarına Sadrazam Koca Yusuf Paşa Avusturyalılara karşı ciddi

başarılar elde etmiştir. Ancak Rusya cephesinde başarısız sonuçlar alınmış, Ruslar Yaş ve Hotin kalelerini ele geçirmiş ve Özi kalesini de kuşatma altına almışlardır. Bütün direnmelere rağmen Özi kalesi Rusların eline geçmiştir. Alınan bu kötü sonuçlar üzerine özellikle de Özi kalesinin düşmesi I. Abdülhamid üzerinde rahatsızlık yaratmış ve felç hastalığına yakalanarak 28 Mart 1789 yılında vefat etmiştir. I.

Abdülhamid'in vefatı üzerine tahta III. Selim geçmiştir. III. Selim tahta çıktığı yıllarda Osmanlı-Rus ve Avusturya savaşları devam etmektedir. Ancak Avusturya 1789 yılında Fransa'da gerçekleşen Fransız İhtilali'nden etkilenmiş ve içte sorunlar yaşamasıyla birlikte savaştan çekilme kararı almıştır. Bu nedenle Osmanlı Devleti ile 1791 yılında Zıştovi Antlaşması'nı imzalamıştır. Antlaşma ile Avusturya'nın savaştan çekilmesi ile birlikte Rusya savaşta yalnız kalmış ve Osmanlı Devleti ile 1792 yılında Yaş Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşmaya göre Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu kabul edilmiş ve

1787 yılında Osmanlı Devleti ile Rusya arasında başlayan, sonra da Avusturya'nın katılmasıyla genişleyen savaş fiilen ve resmen sona ermiştir. III. Selim'in saltanatının ilk yıllarında devletin siyasi, askeri ve ekonomik dengeleri bozuk durumdadır. Bu nedenle hükümdarlığı boyunca planlı ve programlı bir şekilde ıslah çalışmalarına başlamıştır. İlk önce devletin içerisindeki temel sorunları bulmak adına raporlar (layihalar) yazılmasını istemiştir. Bu dönemde devlet içerisindeki sorunların tartışılıp bir karara bağlanmasını ve sunulan layihaların değerlendirilmesi için Meşveret Meclisi (danışma meclisi)

İvan Aivazovski tablosu: II. Katerina'nın Feodosya'ya Gelişi

si) oluşturulmuştur. III. Selim, sa-
vašta alınan yenilgilerin soncunda
Yeniçerilerin nizam ve disipline
uymadıklarını görmüş ve yeni bir
düzenli ordunun kurulması fikrini
savunmuştur. Bu doğrultu da özel-
likle Fransadan etkilenecek Avru-
pa askeri usullerine uygun olarak

Nizam-ı Cedid ordusu kurulmuş-
tur. . Bu ordu en önemli başarısı,
1798 yılında Fransızların Mısır'ı
işgal etmesi ile iki devletin arası
açılmasıyla birlikte Mısır'ın Akka
bölgesinde Fransa İmparatoru Na-
polyon Bonapart'ı mağlup etmesi
ile birlikte almıştır.

Nizam-ı Cedit ordusunun resmi geçit törenini tasvir eden illüstrasyon

OSMANLI'NIN YENİLİKÇİ PADİŞAHI

SULTAN II. MAHMUT (1808-1839)

“II. Mahmut, en önemli reformlarından biri olarak Yeniçeri Ocağı’nı kaldırmıştır. 1826’da gerçekleşen Vaka-i Hayriye (Hayırlı Olay), Osmanlı ordusunun modernleşmesi açısından kritik bir dönüm noktası olmuştur.”

Osmanlı Devleti’nin 30. padişahı olan II. Mahmut (1808-1839), tahta geçtiği dönemde büyük iç ve dış sorunlarla karşı karşıyaydı. Devletin eski gücünü kaybetmesi, askeri yenilgiler, merkezi otoritenin zayıflaması ve reform ihtiyacı, II. Mahmut’un yönetimini zorlayan temel unsurlar oldu. Ancak, o dönemde yapılan reformlar Osmanlı Devleti’nin modernleşme sürecinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. II. Mahmut, özellikle merkezi otoriteyi güçlendirme, askeri reformlar yapma ve Osmanlı toplumunu çağdaşlaştırma yönünde önemli adımlar atmıştır.

II. Mahmut’un tahta çıkışı, Ka-

Sultan II. Mahmut

Ordunun disiplini artırılmış, Batı'dan uzmanlar getirilmiştir. Devletin mali yapısı askeri reformları desteklemek için yeniden düzenlenmiştir.

Mora İsyanı ve Yunan Bağımsızlığı (1821-1829)

Yunanistan'da başlayan isyan, Avrupa devletlerinin de müdahil olmasıyla Osmanlı açısından büyük bir soruna dönüşmüştür.

1827'de Navarin Deniz Savaşı'nda Osmanlı-Mısır donanmasının İngiliz, Fransız ve Ruslar tarafından imha edilmesi, Osmanlı Devleti'nin bölgedeki gücünü zayıflatmıştır. 1829 Edirne Antlaşması ile Yunanistan'ın bağımsızlığı fiilen

17 Şubat-26 Mayıs 1770 Çeşme Deniz Savaşı

bakçı Mustafa İsyanı sonrası gerçekleşmiş olup, Alemdar Mustafa Paşa'nın desteğiyle Osmanlı tahına oturmuştur. Hükümdarlığı boyunca hem iç hem de dış siyasette önemli olaylar yaşanmıştır.

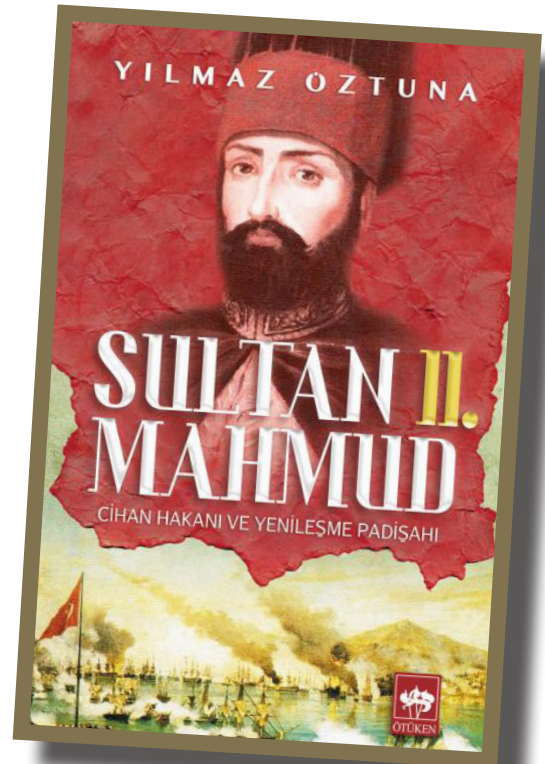
Alemdar Mustafa Paşa ve Sened-i İttifak (1808)

Alemdar Mustafa Paşa, II. Mahmut'un tahta çıkmasını sağlayan önemli bir isimdi. Ancak merkezi otoriteyi güçlendirmek adına taşradaki ayanlarla Sened-i İttifak'ı imzalaması, padişahın otoritesine karşı bir tehdit olarak görülmüştür. Bu belge, Osmanlı tarihinde ilk kez padişahın yetkilerini sınırlandıran bir düzenleme olarak kabul edilir. Ayanlar, taşrada güçlü yerel liderler olarak merkezi otoritenin denetimini zayıflatıyordu. II.

Mahmut, bu süreçte ayanların etkisini kırmak için adımlar atmış, fakat Alemdar Mustafa Paşa'nın 1808'de öldürülmesiyle bu süreç sekteye uğramıştır.

Yeniçeri Ocağı'nın Kaldırılması (1826) ve Ordunun Modernleşmesi

II. Mahmut, en önemli reformlarından biri olarak Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmıştır. 1826'da gerçekleşen Vaka-i Hayriye (Hayırlı Olay), Osmanlı ordusunun modernleşmesi açısından kritik bir dönüm noktası olmuştur. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla yerine Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye adı verilen modern bir ordu kurulmuştur. Bu süreçte: Avrupa tarzı askeri eğitim mode-

*Yılmaz ÖZTUNA
Sultan II. Mahmut
Ötüken Neşriyat*

1827 Navarin Baskını'nın tasvir edildiği bir tablo
[Ressam: Ambroise Louis Garneray (Ambros Lui Gernarey), Fransa Tarihi Müzesi]

kabul edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin uluslararası arenada daha da zayıflamasına neden olan bu gelişme, II. Mahmut'un reformlara daha fazla ağırlık vermesine sebep olmuştur.

Rusya ile Savaş ve Edirne Antlaşması (1828-1829)

1789 yılında Fransız İhtilali ile ortaya çıkan milliyetçilik akımı ile imparatorluk içerisindeki azınlık bağımsızlıkları sağlamak için Batılı devletlerinde yardımını alarak isyan etmişlerdir. Fransız İhtilali sonucunda doğan bu milliyetçilik akımı Avrupa ülkelerinde çabuk ve yoğun bir etki yapmasına karşılık, Osmanlı Devleti'nde daha geç ve yavaş olmuştur. Avrupa devletleri kadimden gelen

Rus Çariçesi II. Katerina

bir "Helenistik" özlem duyguları neticesinde Yunan isyanını büyük ölçüde desteklemiştir. Özellikle Rusya'nın 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile Osmanlı Devleti içerisindeki Ortodoksları himaye altında bulundurması ve II. Katerina döneminde uygulamaya çalıştığı Grek Projesi itibarıyla

isyanda Yunanlıların büyük destekçisi olmuştur.

Mısır Meselesi (1831-1833 ve 1839)

Osmanlı Devleti'nin en büyük iç sorunlarından biri de Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın isyanı olmuştur. Ruslar ile yapılan savaşta Osmanlı Devleti Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşadan yardım istemiş ancak Mehmet Ali Paşa yardım olarak askeri kuvvet göndermemiştir. Bu sırada padişah'tan Suriye valiliğini istemiştir. Bu isteği reddedilen Mehmet Paşa Suriye'yi işgal etmiştir. Bu durumdan cesaret alan Kavalalı Mehmet Paşa oğlu İbrahim'i Osmanlı topraklarına göndermiştir. İbrahim'in Kütahya'ya kadar iler-

lemesi üzerine II. Mahmut Rusya'dan yardım istemiştir. Rusya da padişahın yardım teklifini kabul ederek İstanbul'a donanma göndermiştir. Bu yardım neticesinde de Rusya ile Osmanlı arasında 1833 yılında Hünkâr İskelesi Antlaşması imzalanmıştır. Rus donanmasının İstanbul'a gelmesinden tedirgin olan İngiltere ve Fransa, Mısır valisi ve Osmanlı Devleti arasında Kütahya Antlaşmasını imzalatmışlardır. Antlaşmaya göre Kavalalı Mehmet Ali Paşa'ya Mora ve Girit valiliği, oğlu İbrahim'e ise Cidde ve Adana valiliği verilmiştir. Mısır'da güçlü bir yönetimin bulunması İngilizler açısından bir sorun teşkil etmektedir. İngiltere bu sorunun

o bölgede tekrardan Osmanlı hakimiyetine girmesiyle çözüleceğini düşünmektedir. Bu nedenle İngiltere Osmanlı Devleti ile 1838 yılında Balta Limanı Antlaşması'nı imzalamıştır. Antlaşmaya göre İngiltere'ye ticaret alanında büyük imtiyazlar verilmiştir. İngiltere'nin desteğini alan Sultan II. Mahmut, Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın üzerine yürümüştür. Nizip civarlarında yapılan savaşta Osmanlı ordusu mağlup olmuştur. Artık Osmanlı Devleti'nin kendi valisine karşı ne ordusu ne de donanması kalmıştır. Bu gelişmelerin yaşandığı dönemlerde Sultan II. Mahmut vefat etmiş, yerine 1839 yılında oğlu Sultan Abdülmecid tahta geçmiştir.

Kavalalı Mehmet Ali Paşa

Campbell (ortada) 1839'da Kavalalı Mehmet Ali Paşa (solda) ile görüşüyor.

REFORMLAR, SAVAŞLAR VE DİPLOMASİ

SULTAN ABDÜLMECİD (1839-1861)

“Tanzimat Fermanı’nın Osmanlı Devleti açısından ne kadar önemli bir yer teşkil edeceğini anlamalıyız. Çünkü Ferman, “Osmanlılık” düşüncesine paralel olarak özellikle tebaası içerisinde din, dil, ırk ayrımı yapmadan; canlarını, mallarını, ırzlarını ve namuslarını korunması ve emniyetinin sağlanması gibi hükümler barındırmış ve özellikle Gayrimüslim tebaasına bu hükümler ile birlikte güvence ortamı sağlamayı amaçlamıştır.”

Sultan Abdülmecid

I. Mahmut’un ölümü üzerine yerine oğlu Abdülmecid geçmiştir. Yeni padişah henüz on sekiz yaşında idi. Bilgisi ve tecrübesi imparatorluğun geçirmekte olduğu büyük buhranı çözmek için yetersizdi. Babasının döneminden kalan problemler, devamlı ve anlayışlı bir çalışma istemiştir. Bu problemlerden biri, Mısır paşası Mehmet Ali Paşa ile yapılmakta olan harp, diğeri de Osmanlı Devleti’ne yeni bir düzen vermek için ilan edilmiş bulunan “Tanzimat” tır.

Mısır meselesini iki bölüme ayırabiliriz. Birincisi (1831-33) II. Mah-

mut’un Mora’daki isyanı bastırması için Kavalalı Mehmet Ali Paşa’dan yardım istemesi ve Mehmet Ali Paşa’nın bazı taleplerin padişah tarafından ilk önce vaat edilmesi ancak sonrasında isyanın bastırılmaması sonucunda bu istekleri kabul edilmemesi Mısır meselesinin çıkmasında önemli etkenlerdir. İkincisi (1839) ise Mehmet Ali Paşa’nın yıllık vergilerini göndermekte gecikmesi üzerine, zaten altı yıldan beri kopması beklenen iç savaş yeniden başlamıştır. Bu meseleler sonucunda da iki ordu Nizip’te karşılaşmış ve Osmanlı ordusu ağır bir yenilgi almıştır. Başlayan bu ikin-

Kırım Savaşı

(Panoramik Tablo, Franz Roubaud, Sivastopol Kahramanlık Savunma ve Kurtuluş Müzesi, Kırım/Ukrayna)

ci krizi atlarmaya II. Mahmut'un ömrü yetmemiştir. Meselenin halli şerifi, padişahın en yakın inkılapçı vezirlerinden Mustafa Reşit Paşa'ya ve Sultan Abdülmecid devrine kalmıştır.

Tanzimat Fermanı ve Reformlar

Sultan Abdülmecid'in en önemli siyasi hamlelerinden biri, 3 Kasım 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı (Gülhane Hatt-ı Hümayunu) olmuştur. Bu fermanla Osmanlı'daki hukuki ve idari

yapının modernleştirilmesi amaçlanmış ve halkın temel hakları güvence altına alınmıştır. Tanzimat Fermanı, Osmanlı'daki merkezi otoriteyi güçlendirmekle beraber Batı etkisinin de artmasına sebep olmuştur.

Bu dönemde hukuk, eğitim, maliye ve askerlik alanlarında çeşitli reformlar gerçekleştirildi. Vergi sisteminde iyileştirilmeler yapılırken, askerlik zorunlu hale getirildi ve askerlik süreleri azaltıldı. Hukuk alanında şer'i ve seküler hukukun yan yana bulunmasını

sağlayan yeni mahkemeler kuruldu.

Kırım Savaşı (1853-1856)

Sultan Abdülmecid döneminin en büyük siyasi olaylarından bir diğeri Kırım Savaşı'dır. Osmanlı Devleti, bu savaşta Birleşik Krallık, Fransa ve Piyemonte-Sardinya Krallığı ile ittifak kurarak Rusya'ya karşı savaşmıştır. Bu savaş, sadece askeri bir çatışma değil, aynı zamanda Osmanlı'nın Avrupa'daki diplomatik konumunun yeniden şekillenmesine yol açan çok önemli bir olay olmuştur.

Kırım Savaşı'nın temel sebepleri arasında Osmanlı topraklarındaki kutsal mekanlar üzerindeki hak iddiaları, Rusya'nın Osmanlı topraklarına göz dikmesi, Balkanlarda milliyetçilik hareketleri ve Avrupa dengesinin korunma çabası bulunmaktadır. Rusya, Osmanlı Devleti'ne ait olan Eflak ve Boğdan'a girerek savaşı başlatmıştır. Osmanlı ordusu, 1853 yılında Sinop Deniz Muharebesi'nde ağır bir yenilgi almış, bu olay Avrupa güçlerinin de savaşa dahil olmasına neden olmuştur. Kırım Savaşı'nın temel sebepleri arasında Osmanlı topraklarındaki kutsal mekanlar üzerindeki hak iddiaları, Rusya'nın Osmanlı topraklarına göz dikmesi, Balkanlarda milliyetçilik hareketleri ve Avrupa dengesinin korunma çabası bulunmaktadır. Rusya, Osmanlı Devleti'ne ait olan Eflak ve Boğdan'a girerek savaşı başlatmıştır. Osmanlı ordusu, 1853 yılında Sinop Deniz Muharebesi'nde ağır bir yenilgi almış, bu olay Avrupa güçlerinin de savaşa dahil olmasına neden olmuştur. Sinop Baskını, Osmanlı Devleti'nin yanında savaşa Fransa ve İngiltere'yi de sok-

*Abdülmecid tarafından verilen
Kırım Savaşı madalyası*

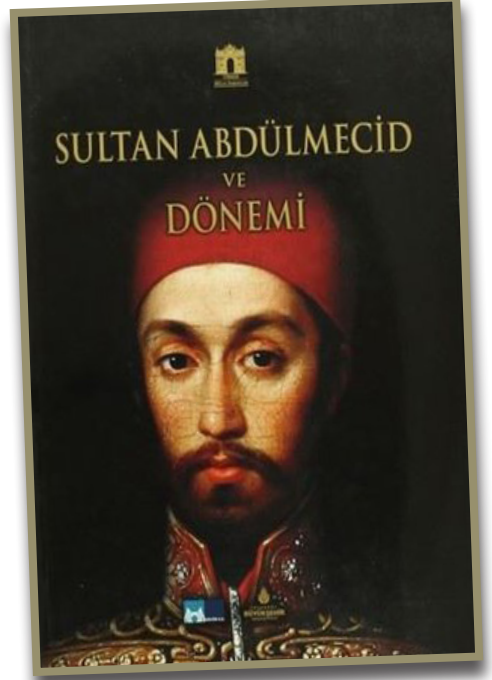
muş, daha sonra Sardinya Krallığı da Osmanlı Devleti'ne destek vermiştir. Savaşın en şiddetli çatışmaları, Kırım yarımadasında yaşanmış ve müttefik kuvvetler, Kırım'daki Sevastopol şehrini kuşatarak uzun bir süre boyunca Rusya'ya karşı savaşımıştır. Sevastopol'ün 1855'te düşmesi, Rusya'nın

savaşta geri adım atmasına yol açmıştır. Savaşın sonunda 30 Mart 1856'da Paris Antlaşması imzalanmıştır. Osmanlı Devleti Avrupa devletleri arasında eşit statüye kavuşmuş, Osmanlı topraklarının bütünlüğü Avrupa devletleri tarafından garanti altına alınmış, Karadeniz tarafsız bölge ilan edilerek Rusya'nın burada donanma ve tersane bulundurması yasaklanmıştır. Eflak ve Boğdan Osmanlı'ya bağlı kalmaya devam etmiş, ancak özerklikleri artmıştır. Savaş sonucunda Osmanlı Devleti Avrupa hukuku içerisine dahil edilmiş, Rusya'nın Balkanlardaki

Sinop Baskını, (İvan Ayyazovski)

nüfuzu azalmış, Osmanlı ekonomisi zarar görmüş ve Osmanlı ilk kez dış borç almak zorunda kalmıştır. Ayrıca Batı'nın baskısıyla gayrimüslimlere yeni haklar tanıyan Islahat Fermanı (1856) ilan edilmiştir. Kırım Savaşı, Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletleri arasındaki konumunu geçici olarak güçlendirse de uzun vadede Batı'ya ekonomik ve siyasi bağımlılığını artırmıştır. Osmanlı'nın modernleşme çabaları hızlanmış, ancak dış borçlanma ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti'nin savaş sırasında aldığı dış borçlar, ilerleyen yıllarda ekonomik bağımlılığı artırarak devletin mali açıdan zor duruma düşmesine neden olmuştur. Savaşın ardından Osmanlı ordusunda ve bürokrasisinde reform çabaları hızlanmış, ancak bu reformlar uzun vadede beklenen başarıyı sağlayamamıştır.

Kemal Kahraman
Sultan Abdülmecid ve Dönemi
Kültür A.Ş.

Ayrıca, Osmanlı Devleti'nin Kırım Savaşı'ndan sonra Batılı devletlerle daha yakın ilişkiler kurması, iç politikada önemli değişimlere yol açmış, bu da Batı'nın Osmanlı üzerindeki etkisini artırmıştır. Bunun yanı sıra, savaş sırasında ve sonrasında Osmanlı topraklarında yaşayan Müslüman ve gayrimüslim halklar arasındaki ilişkilerde değişimler yaşanmış, gayrimüslimlere verilen haklar Osmanlı toplumunda çeşitli tartışmalara neden olmuştur. Sonuç olarak, Kırım Savaşı Osmanlı Devleti'nin kısa vadede uluslararası alanda prestij kazanmasını sağlasa da, uzun vadede ekonomik ve siyasi bağımlılığını artırarak çöküş sürecine zemin hazırlayan önemli bir gelişme olmuştur.

Paris Barış Antlaşması'nın ortamı

Kırım Savaşında, Ömer Paşa subaylarıyla (1854)

SALTANATTAN TRAJEDİYE

SULTAN ABDÜLAZİZ (1861-1876)

Sultan Abdülaziz, Osmanlı tahtına 25 Haziran 1861 tarihinde çıkmış ve 30 Mayıs 1876 tarihine kadar Osmanlı padişahı olarak görev yapmıştır. Babası II. Mahmud ve annesi Per-tevniyal Valide Sultan olan Abdülaziz, döneminin siyasi olayları ve reform çalışmalarıyla dikkat çeken bir padişaktır. Sultan Abdülaziz, selevi Sultan Abdülmecid'in başlattığı Batı'ya yönelik reformcu politikaları devam ettirmeye çalışmıştır. Ancak dış politika alanında Osmanlı Devleti çeşitli krizlerle karşı karşıya kalmıştır. Fransa ve İngiltere ile ilişkilerini güçlendirmek amacıyla 1867 yılında Paris ve Londra'ya giderek Avrupa'da

Sultan Abdülaziz'in Büyük Britanya gezisi

Sultan Abdülaziz döneminde yaptırılan Beylerbeyi Sarayı

resmî bir ziyaret gerçekleştiren ilk Osmanlı padişahı olmuştur. Ancak bu diplomatik atılım, Osmanlı Devleti'ni mali olarak daha da zor bir duruma sürüklemiş, Batı'dan alınan borçlar artmıştır. Bu dönemde Osmanlı Devleti, Balkanlar'da milliyetçi hareketlerin artması ve Rusya'nın Slav halkları kışkırtması nedeniyle ciddi bir tehdit altında kalmıştır. Sırbistan ve Karadağ isyanları ile Bulgar komitacı faaliyetleri Osmanlı Devleti'ni zorlamış, Rusya'nın bu ayaklanmaları desteklemesi Osmanlı-Rusya ilişkilerini daha da germiştir. 1870'lerin ortalarında

Bosna-Hersek, Bulgaristan ve diğer Balkan topraklarında meydana gelen ayaklanmalar Osmanlı ordusunun müdahalesini zorunlu kılarken, bu durum Batı kamuyunda Osmanlı Devleti'ne karşı olumsuz bir algı oluşturmuştur. Diğer yandan Mısır Valisi Hidiv

İsmail Paşa'nın giderek Osmanlı'dan bağımsız bir politika izlemesi, Kahire ile İstanbul arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Osmanlı Devleti'nin üzerinde denetim kurmakta zorlandığı Mısır, Batı güçlerinin de ilgi odağı haline gelmiştir. İngiltere ve Fransa, Mısır'daki Süveyş Kanalı'nın kontrolü için baskılarını artırmış, Osmanlı Devleti bu baskılara karşı etkin bir politika yürütmekte zorlanmıştır.

İç Politika, Ekonomi ve Reformlar

Sultan Abdülaziz, Osmanlı Devleti'ni modernleştirme amacıyla çeşitli reformlar yapmıştır. Askeri

Sultan Abdülaziz'in Birleşik Krallık'ın Dizbağı Nişanı ile olan amblemi.

Yılmaz Öztuna
Bir Darbenin Anatomisi
Ötüken Neşriyat

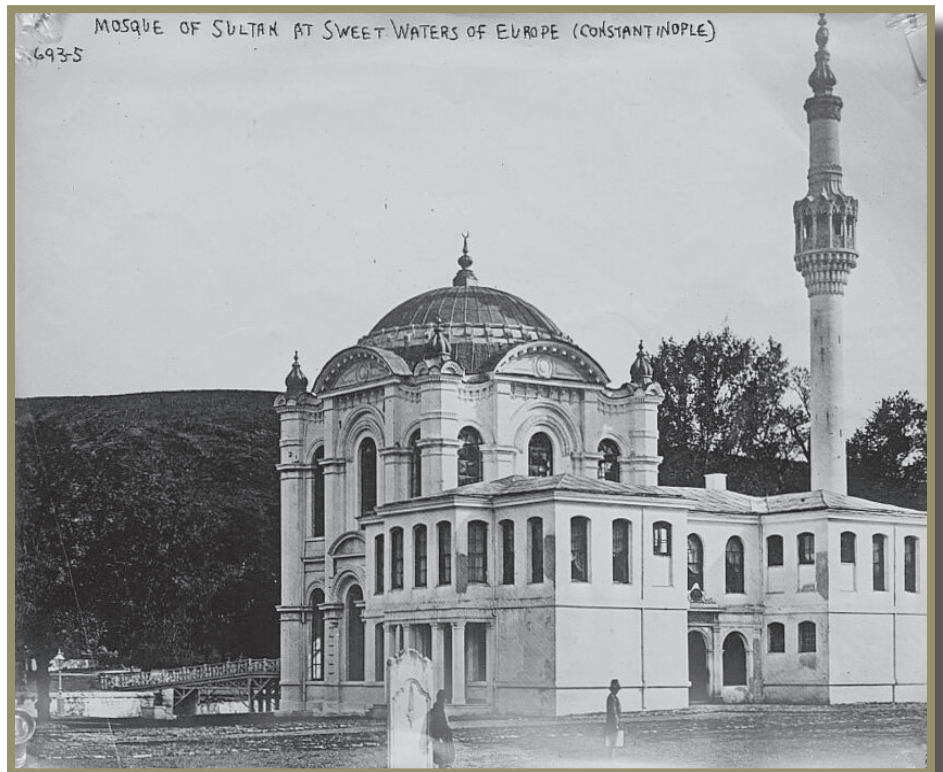
alandan özellikle donanmanın modernleştirilmesine önem vermiş, Avrupadan getirilen teknik uzmanlar ile Osmanlı ordusunu güçlendirme çabalarında bulunmuştur. Yeni harp gemileri yaptırılmış, tersaneler geliştirilmiştir. Ancak bu reformlar büyük maliyetler getirmiş ve Osmanlı ekonomisini derin bir borç krizine sokmuştur. Eğitim alanında batı tarzında okullar açılmış, darülmuallimin (öğretmen okulları) ve darülfünun (üniversiteler) geliştirilmiştir. Ayrıca demiryolu ve haberleşme ağının genişlemesi için de adımlar atılmıştır. Ancak Osmanlı Devleti, 1854 Kırım Savaşı'ndan itibaren giderek artan borçları nedeniyle mali olarak büyük bir krizle karşı

karşıya kalmıştır. 1875'te Osmanlı Devleti, borçların faiz ödemelerini durdurduğunu ilan etmiş ve bu durum Avrupada Osmanlı ekonomisinin çöküşü olarak yorumlanmıştır. Bu mali kriz, Duyun-ı Umumiye'nin kurulmasının zeminini hazırlamıştır.

Tahttan İndirilişi ve Ölümü

1876 yılında Osmanlı Devleti'nde ekonomik krizin büyüyen halk ve askerî kesimde huzursuzluk yaratması, Sultan Abdülaziz'e yönelik tepkileri artırdı. Sadrazam Midhat Paşa, Serasker Hüsrev Paşa ve diğer devlet adamlarının düzenlediği bir darbeyle 30 Mayıs 1876 tarihinde tahttan indi-

rildi ve yerine V. Murad getirildi. Sultan Abdülaziz, tahttan indirildikten sonra 4 Haziran 1876 tarihinde Topkapı Sarayı'nda bilekleri kesilmiş halde ölü bulundu. Resmî olarak intihar ettiği açıklansa da, ölümü şüpheli bulunmuş ve Osmanlı tarihinin en tartışmalarından biri haline gelmiştir. Sultan Abdülaziz dönemi, Osmanlı'nın siyasi, ekonomik ve toplumsal olarak çalkantılı bir sürecinden geçtiği bir dönemdir. Reformlar yapmaya çalışan ancak ekonomik kriz ve siyasi komplolar nedeniyle tahtından indirilen Abdülaziz, Osmanlı'nın modernleşme sürecinde kritik bir rol oynamıştır.

1862 yılında Sultan Abdülaziz tarafından yaptırılan Kağıthane'deki Sadabad (Aziziye) Camii

Sultan Abdülaziz tahttan indirildikten sonraki son fotoğrafı

ARAFTA BİR HÜKÜMDAR

SULTAN II. ABDÜLHAMİD (1876-1909)

Sultan II. Abdülhamid, Osmanlı tahtına 31 Ağustos 1876 tarihinde çıkmış ve 1909 yılına kadar 33 yıl boyunca saltanat sürmüştür. Bu dönem Osmanlı Devleti için çalkantılı bir süreci ifade ederken, Sultan Abdülhamid'in uyguladığı siyasi ve idari politikalar Osmanlı'nın kaderini önemli ölçüde etkilemiştir.

Meşrutiyet ve Anayasanın İlanı

Sultan II. Abdülhamid, Osmanlı Devleti'nde anayasal bir sistemin kurulmasına olanak tanıyan ilk pa-

dişaktır. 23 Aralık 1876'da Kanun-i Esasi'yi ilan ederek Birinci Meşrutiyet dönemini başlatmıştır. Bu anayasa, Osmanlı halkına belirli haklar tanımış ve meclis sistemini getirmiştir. Ancak, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) sonrasında, meclisin etkili bir yönetim sergileyemediğini gerekçe göstererek 1878'de meclisi fesh etmiştir.

1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı (93 Harbi)

Savaşın temel nedenleri arasında Osmanlı İmparatorluğu'ndaki azınlık isyanları, Rusya'nın Pans-

lavist politikaları ve Osmanlı'nın zayıflayan merkezi otoritesi bulunmaktadır. 19. yüzyılda Osmanlı Devleti, milliyetçilik akımlarının etkisiyle Balkanlarda ciddi sorunlar yaşamaktaydı. Rusya, özellikle Slav kökenli ulusları destekleyerek Osmanlı topraklarındaki Slav halklarını isyana teşvik ediyordu. 1875'te Bosna-Hersek ve Bulgaristan'da çıkan ayaklanmalar Osmanlı yönetimine karşı Avrupa devletlerinin tepkisine neden olmuş, Osmanlı'nın bu ayaklanmaları bastırmak için sert önlemler alması

Plevne'de bir çarpışma

İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde büyük tepki toplamıştı. Bu durumdan faydalanan Rusya, Osmanlı'ya savaş ilan etti.

Savaşın Seyri

Savaş iki ana cephede gerçekleşti: Balkanlar ve Kafkaslar. Balkan Cephesi'nde Rus ordusu, Rumen ve Sırp müttefikleriyle birlikte Osmanlı topraklarına girdi. Osmanlı ordusu, Plevne'de Gazi Osman Paşa komutasında büyük bir direniş gösterdi ve bu savunma savaşın en önemli olaylarından biri oldu. Ancak, Osmanlı'nın lojistik zorlukları ve Avrupa devletlerinden yeterli destek alamaması nedeniyle Plevne düştü ve Rus kuvvetleri İstanbul'a kadar ilerledi. Kafkas

*Plevne Savunması'nın komutanı
Osman Nuri Paşa.*

dolu'da Osmanlı topraklarına saldırdı. Osmanlı ordusu, Erzurum ve Kars gibi stratejik noktaları savunmaya çalıştı ancak Rus ordusunun üstün askeri gücü ve Ermeni milislerinin desteğiyle Osmanlı kuvvetleri ağır kayıplar verdi. Kars düştü ve Rus kuvvetleri Erzurum'a kadar ilerledi.

Savaşın Sonuçları ve Etkileri

Savaş, 3 Mart 1878'de imzalanan

Ayastefanos Antlaşması ile sona erdi. Osmanlı, Sırbistan, Karadağ ve Romanya'nın bağımsızlığını tanımak zorunda kaldı, Bulgaristan özerk bir prenslik haline geldi, Osmanlı Devleti Kars, Ardahan ve Batum gibi önemli topraklarını Rusya'ya bıraktı ve büyük bir savaş tazminatı ödemeyi kabul etti. Ancak, Avrupa devletleri Rusya'nın aşırı güçlenmesini istemediği için Berlin Kongresi düzenlendi ve 1878 Berlin Antlaşması ile Ayastefanos Antlaşması'ndaki bazı şartlar değiştirildi. Buna göre Bulgaristan küçültüldü ve Osmanlı'ya bağlı bir eyalet haline getirildi, Bosna-Hersek ise Osmanlı toprağı olarak kalmakla birlikte Avusturya-Macaristan yönetimine bırakıldı.

Niğbolu'nun Rus güçlerince işgali.

Rus ordusu, küçük filolar ile Tuna Nehri'ni geçerken (21 Haziran 1877).

Osmanlı Kafkas Cephesi komutanı
Ahmed Muhtar Paşa

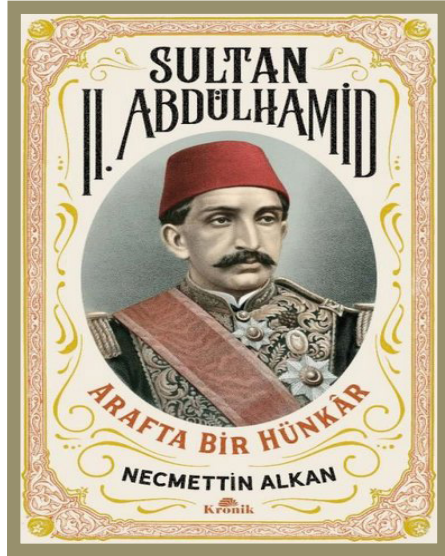

Gazi Osman Paşa'nın Rus Çarı tarafından kabulü

Doğubeyazıt savunması

Bu savaş Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki hakimiyetini büyük ölçüde sarsmış, Balkan uluslarının bağımsızlık sürecini hızlandırmış ve Osmanlı Devleti'nin siyasi ve ekonomik durumunu daha da kötüleştirmiştir. Rusya önemli kazanımlar elde ederken Osmanlı Devleti, savaş sonrası dönemde modernleşme ve askeri reform çabalarını hızlandırmıştır. II. Abdülhamid, savaş sonrası mutlakiyetçi yönetimini güçlendirmiş ve Osmanlı'yı ayakta tutabilmek için çeşitli reformlar gerçekleştirmiştir. Ancak bu savaşın Osmanlı üzerindeki etkisi, imparatorluğun çözülme sürecinin hızlanmasına neden olmuştur. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, Osmanlı tarihinde bir dö-

Necmettin Alkan
Sultan 2. Abdülhamid: Arafta Bir Hünkar
Kronik Kitap

nüm noktası olmuş, Balkanlardaki Osmanlı hakimiyetinin sona yaklaşmasına ve Avrupa'daki siyasi dengelerin köklü bir şekilde değişmesine sebep olmuştur.

Balkanlar ve Dış Politika

II. Abdülhamid, Osmanlı Devleti'nin Avrupa bölgesindeki kayıplarını minimize etmek için dış

politikada denge siyaseti izledi. Bir taraftan Rusya'nın yayılmacı politikasını frenlemeye çalışırken, diğer taraftan Büyük Güçler arasında diplomatik manevralarla Osmanlı Devleti'nin çıkarlarını korumaya gayret etti. Ancak, Berlin Antlaşması (1878) ile Osmanlı Devleti, Balkanlardaki birçok toprağını kaybetti. Romanya, Sırbistan ve Karadağ bağımsızlıklarını kazandı. Bosna-Hersek yönetimi Avusturya-Macaristan'a bırakıldı. Ayrıca, Girit'te isyanlar baş gösterdi ve bölgedeki Osmanlı hâkimiyeti zayıfladı. Sultan Abdülhamid, özellikle Panislamizm politikası ile Müslüman nüfusun desteğini alarak Osmanlı'yı ayakta tutmaya çalıştı.

İkinci Meşrutiyet ve Tahttan İndirilişi

II. Abdülhamid, 1876 yılında tahta çıktığında, Kanun-i Esasi'yi ilan ederek I. Meşrutiyet'i başlatmıştı. Ancak 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) sırasında yaşanan olumsuz gelişmeler bahane edilerek, 1878'de meclis kapatılmış ve II. Abdülhamid, baskıcı bir yönetimi uygulamaya koymuştur. Bu dönem boyunca padişah, basın özgürlüğünü kısıtlamış, sansürü artırmış ve muhalif sesleri susturmuştur. Ancak Jön Türkler ve İttihat ve Terakki Cemiyeti gibi gruplar, özgürlükçü ve meşrutiyet taleplerini yükseltmeye devam etmiştir. Avrupa'da eğitim almış birçok Osmanlı aydını, pa-

31 Mart Olayı, Taksim

dişahın baskıcı rejimine karşı çıkmış ve II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi için yoğun çaba sarf etmiştir. 1908 yılında Selanik ve Manastır'da konuşlanan 3. Ordu ve 2. Ordu'daki bazı subaylar, İttihat ve Terakki

Cemiyeti ile iş birliği yaparak meşrutiyetin yeniden ilan edilmesini talep etmiştir. Enver Bey, Niyazi Bey ve diğer ittihatçılar, dağa çıkarak ayaklanma başlatmışlardır. Bu baskılar sonucunda II. Abdülha-

Hareket Ordusu askerleri Taksim'de

Servet-i Fünun dergisinin 24 Aralık 1908 tarihindeki kapağı.

"Millet bayramı: Meclis-i Mebusan'ın resmi küşadı(açılışı)"

mid, 24 Temmuz 1908'de meşrutiyeti yeniden ilan etmek zorunda kalmıştır. Bu gelişme, Osmanlı'da parlamenter sistemin yeniden canlanmasını sağlamıştır.

31 Mart Vakası ve II. Abdülhamid'in Tahttan İndirilişi

Meşrutiyetin ilan edilmesiyle birlikte, özgürlükçü bir hava oluşsa

da, halk ve ordu içerisindeki bazı kesimler bu durumu hoş karşılamamıştır. Özellikle dini muhafazakâr kesimler ve mutlak monarşiyi savunanlar, yeni yönetim sistemine karşı çıkmıştır. 13 Nisan 1909 (Rumi takvime göre 31 Mart 1325) tarihinde İstanbul'da askerî bir isyan başlamış ve

bu ayaklanma, tarih literatürüne 31 Mart Vakası olarak geçmiştir. Ayaklanmacılar, Şariat'ın uygulanmasını ve mutlak monarşinin geri getirilmesini talep ediyorlardı. İstanbul'da büyük bir karışıklık çıkmış ve İttihat ve Terakki Cemiyeti karşıtı unsurlar meclisi ve gazeteleri hedef almıştır. Bu isyanın büyümesi üzerine, İttihatçılar, Selanik'te bulunan Hareket Ordusu'nu İstanbul'a göndermiştir. Mustafa Kemal (Atatürk) ve Mahmut Şevket Paşa'nın da içinde bulunduğu bu ordu, İstanbul'a girerek isyanı bastırmıştır. İsyanın bastırılmasının ardından, İttihat ve Terakki Cemiyeti, II. Abdülhamid'in tahtan indirilmesine karar vermiştir. 27 Nisan 1909'da toplanan Osmanlı Meclis-i Mebusanı ve Şeyhülislam tarafından verilen fetva ile II. Abdülhamid tahttan indirilmiş ve yerine V. Mehmed (Mehmed Reşad) geçirilmiştir. II. Abdülhamid, önce Selanik'e sürgüne gönderilmiş, ancak Balkan Savaşları sırasında güvenlik gerekçesiyle İstanbul'a getirilerek Beylerbeyi Sarayı'nda hayatının geri kalanını geçirmiştir. I. Meşrutiyet'in

ilanı ve II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesi, Osmanlı Devleti'nde köklü değişimlere yol açmıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti, yönetim- de büyük bir güce sahip olmuş, Osmanlı'nın idari ve askeri yapısında modernleşme çabalarını hızlandırmıştır. Ancak, meşruti yönetimin getirdiği özgürlükçü ortam kısa sürede yerini siyasi çekişmelere ve çalkantılara bırakmıştır. Özellikle

Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı, Osmanlı'nın çöküş sürecini hızlandıran olaylar arasında yer almıştır. II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesi, Osmanlı monarşisinin zayıfladığının bir göstergesi olmuş ve sonraki yıllarda imparatorluğun dağılmasına giden süreci hızlandırmıştır. Bu olay, Osmanlı tarihindeki en önemli dönüm noktalarından biri olarak kabul edilir.

Hareket Ordusu Kumanda Heyetinden bir grup

Enver Paşa'nın portresinin bulunduğu afişte Osmanlı Türkçesi ve Fransızca "Yaşasın Vatan, Yaşasın Millet, Yaşasın Hürriyet" yazıyor.

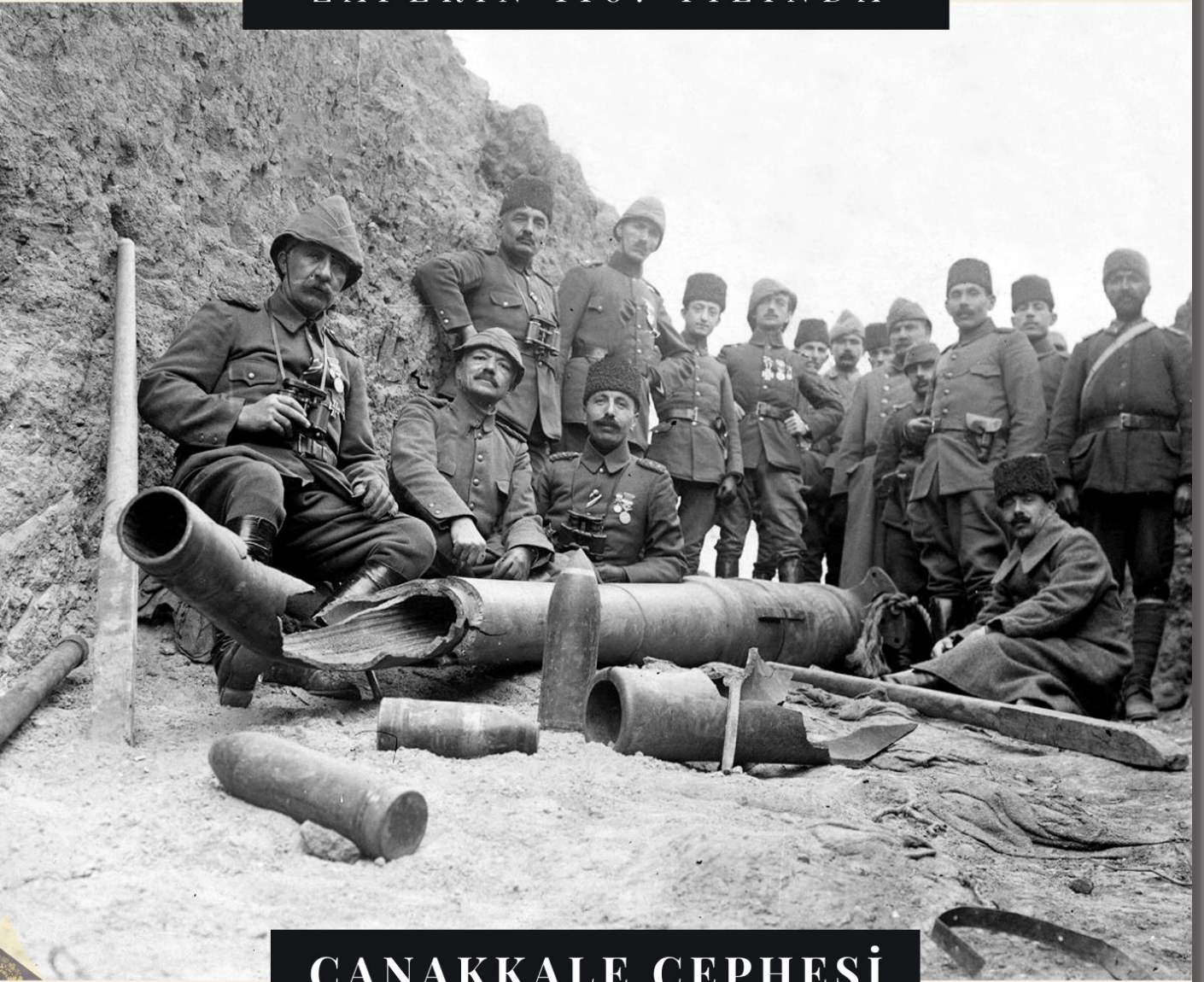

GÜLTEPE ŞENİT CİHAN ERAT
MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

TARİHSEL

TARİH DERGİSİ MART 2025

ZAFERİN 110. YILINDA

ÇANAKKALE CEPHESİ

*"Ey şehit oğlu şehit, isteme benden makber
Sana ağuşunu açmış duruyor Peygamber"*

**Mart sayımızı okumak için aşağıdaki
QR KODU kullanabilirsiniz.**

